

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Κείμενο 1

Η αβάσταχτη ησυχία του «πολιτισμένου» διαζυγίου

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΛΗΔΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ lidan@enet.gr

Πόσες φορές έχετε ακούσει ότι οι καβγάδες πριν από και κατά τη διάρκεια ενός διαζυγίου τραυματίζουν ανεπανόρθωτα τα παιδιά; Κάποιοι ερευνητές πιστεύουν τώρα ότι η απουσία των καβγάδων αυτών μπορεί να έχει πολύ χειρότερα αποτελέσματα.

Ο καθηγητής Πολ Αμάτο του Πανεπιστημίου της Πενσυλβανίας αποκάλυψε προσφάτως σε συνέδριο του Λονδίνου πόσο καταστροφικό μπορεί να είναι ένα «ήσυχο» διαζύγιο, όσον αφορά την ικανότητα των παιδιών να εμπιστεύονται, να αγαπούν και να έχουν αργότερα μακροχρόνιους και σταθερούς γάμους. Η μελέτη του βασίστηκε σε έρευνες 20 ετών και σε συνεντεύξεις με 2.000 ενήλικους και 700 από τα ενήλικα σήμερα παιδιά τους. Ένα από τα πιο αναπάντεχα ευρήματα ήταν ότι τα παιδιά που έζησαν ένα διαζύγιο «χαμηλής έντασης» είχαν τετραπλάσιες πιθανότητες να

πάρουν και τα ίδια διαζύγιο σε σχέση με εκείνα που είδαν τους γονείς τους να χωρίζουν έπειτα από μια εχθρική κι ενδεχομένως βίαιη σχέση.

Τι ακριβώς συμβαίνει; Στις περιπτώσεις που οι διαφωνίες του ζευγαριού δεν γίνονται φανερές και τα προβλήματα και οι εντάσεις δεν εκδηλώνονται, τα παιδιά υποθέτουν ότι όλα στο σπίτι πάνε καλά. Κι όταν μια ωραία πρωία οι γονείς τους ανακοινώνουν ότι χωρίζουν και ο μπαμπάς μετακομίζει, όλα μοιάζουν ανεξήγητα. Μην έχοντας εντοπίσει τα αίτια του χωρισμού, πιστεύουν ότι ο κόσμος στον οποίο ζούσαν ήταν ψεύτικος. Αισθάνονται προδομένα και ανίκανα να εμπιστευτούν οποιονδήποτε. Μαθαίνουν ότι η αγάπη μπορεί να εξαφανιστεί από τη μία μέρα στην άλλη και ότι η δέσμευση σε ένα γάμο δεν σημαίνει τίποτα. Κι αυτό γιατί στην προσπάθεια των γονιών, ίσως, να τα προστατέψουν, τα έχουν αποκλείσει εντελώς από τη διαδικασία που οδήγησε στο χωρισμό. Από την άλλη, η μελέτη επιβεβαιώνει ότι τα παιδιά που ζουν σε γάμους «κυνηλών εντάσεων», με καβγάδες και εκρήξεις, είναι μάλλον δυστυχημένα - και όσο κρατάει ο γάμος και όσο το διαζύγιο βρίσκεται σε εξέλιξη. Ύστερα από ένα διάστημα όμως μπορούν να καταλάβουν ότι με δεδομένες τις άσχημες εκείνες συνθήκες το διαζύγιο ήταν η καλύτερη λύση. Και το πιο σημαντικό, όταν γίνονται ενήλικοι αποδέχονται την ιδέα ότι ο γάμος μπορεί να λειτουργήσει και σωστά. Μόλις το 4% των παιδιών αυτών κατέληξαν αργότερα σε διαζύγιο σε σύγκριση με το 15% των παιδιών που οι γονείς τους είχαν χωρίσει «ήσυχχα». Κι αυτό γιατί τις περισσότερες φορές βλέπουν τι δεν πήγε καλά με τους γονείς τους κι αποφασίζουν να μην κάνουν τα ίδια λάθη και να προσπαθήσουν περισσότερο. Αντιθέτως, τα παιδιά των ήσυχων διαζυγίων έχουν μια τάση να συζούν για μεγαλύτερα διαστήματα, να αποφεύγουν το γάμο, να σκέφτονται ευκολότερα το διαζύγιο και γενικά να φεύγουν γρήγορα μόλις τα πράγματα δυσκολέψουν.

Όλα αυτά δεν σημαίνουν βεβαίως ότι η λύση είναι η βία, οι ανεξέλεγκτες εκρήξεις και οι ακραίες καταστάσεις μέσα στο σπίτι. Κατά τον Αμάτο, το πρόβλημα έγκειται στο ότι οι γονείς σπανίως μιλούν στα παιδιά τους για το τι συμβαίνει. Κι εκείνα αδυνατούν να

εκλογικεύσουν μια τραυματική εμπειρία χωρίς καμία εξήγηση. Μεγαλώνουν έτσι πιστεύοντας ότι το σοκ μπορεί να έρθει ανά πάσα στιγμή, ενώ συχνά κατηγορούν τον εαυτό τους για το χωρισμό των γονιών και συμπεριφέρονται αυτοκαταστροφικά στις μετέπειτα σχέσεις τους. Το λάθος των γονιών είναι ότι φοβούνται πως τα παιδιά τους δεν θα καταλάβουν κι έτσι προτιμούν να μη μιλήσουν, ενώ στην πραγματικότητα αυτό που εκείνα χρειάζονται είναι μια ειλικρινής εξήγηση. Το εάν θα είναι και πειστική, εξαρτάται από το κατά πόσο τα κίνητρα του διαζυγίου είναι βάσιμα. Κι αυτή είναι μια άλλη, εξίσου πολύπλοκη, πτυχή του προβλήματος.

Κανένας δεν ζητάει από δύο ανθρώπους που δεν είναι ευτυχισμένοι να μείνουν μαζί. Ωστόσο, αν και πολλά διαζύγια είναι απαραίτητα, ακόμη περισσότερα είναι απλώς... βολικά. Πολλά ζευγάρια προτιμούν, σήμερα, να αναζητήσουν μια νέα ευκαιρία κάπου αλλού, παρά να μπουν στον κόπο να σώσουν τη σχέση τους. Συχνά οι γονείς πείθουν τον εαυτό τους ότι εάν βρουν μεγαλύτερη ευτυχία, ο καθένας χωριστά, τότε και τα παιδιά τους θα είναι πιο ευτυχισμένα. Τα στοιχεία δυστυχώς δεν τους επιβεβαιώνουν. Αλλά η τελική απόφαση είναι ούτως ή άλλως θέμα προτεραιοτήτων...

ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΤΥΠΙΑ - 01/09/2001

1. Ποια είναι η κατάσταση που επικρατεί στη χώρα σας όσον αφορά στα διαζύγια;
2. Ποιος νομίζετε ότι είναι ο καλύτερος τρόπος να παρουσιάσεις το διαζύγιο σε ένα παιδί;
3. Συμπληρώστε τα κενά με τις κατάλληλες εκφράσεις από πρωϊας μέχρι νυκτός, μέχρι πρωϊας, μια ωραία πρωϊα

Ποιος Έλλην πολίτης θα διαμαρτυρηθεί αν η γη καταπιεί το υπουργείο Οικονομικών; (Λαλιώτης εναντίον "Ολυμπιακό Μετρό", Ελευθεροτυπία, 8.10.1997)

Διασκέδαση των σπουδαστών αποτελούν τα ξενύχτια μπροστά στις οθόνες των εργαστηρίων. («MIT: Εδώ διδάσκεται η επιστημονική φαντασία», Ελευθεροτυπία, κείμενο τεχνολογικού περιεχομένου, 16.1.1997)

Χιλιάδες οι ταβέρνες και τα ποικιλώνυμα κέντρα διασκέδασης, πάντα γεμάτα, σφύζουν από ζωή, («Φτάνει πια...» Του Δημ. Μ. Τσαλίδη, Ελευθεροτυπία, 6.9.2003)

4. Χρησιμοποιώντας τα παραδείγματα συμπληρώστε τον πίνακα που ακολουθεί με τις σημασίες των ρημάτων:

	Προσπαθώ να μείνω μακριά	Προσπαθώ να μην κάνω κάτι	Σώζομαι από	Εξοικονομώ	Απομακρύνομαι	Βγαίνω από το θέμα	Βοηθώ κάποιον
Αποφεύγω							
Διαφεύγω							
Γλιτώνω							
Ξεφεύγω							
Υπεκφεύγω							

Παραδείγματα

Δεν έχω δώσει δείγματα ότι αποφεύγω να επικοινωνώ μαζί σας. (Υπουργείο Τύπου & Μ.Μ.Ε., 10.7.1996).

Προτιμώ ένα ιστορικό ή λογοτεχνικό βιβλίο, ενώ αποφεύγω τα ιατρικά. (Κείμενο Κοινωνιολογικού-Κοινωνικού περιεχομένου από την εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ, 4.12.2004).

Πληροφορίες ανέφεραν χθες ότι ο δράστης της επίθεσης ... αμέσως μετά την πράξη του διέφυγε εκτός Χίου, στην οποία ακόμα δεν έχει επιστρέψει. (Εξαφανισμένος ο... παλικαράς, Του Στρατή Μπαλάσκα, Ελευθεροτυπία, 11.04.2006).

Φαίνεται ότι δεν γλιτώνω το χειρουργείο. (Η Εθνική, πρόβλημα για τον Οικονόμου, Παπαδογιάννης Ν., κείμενο αθλητικού περιεχομένου, Ελευθεροτυπία, 22.5.1999).

Η Easyjet γλιτώνει χρήματα επειδή λειτουργεί χωρίς ταξιδιωτικούς πράκτορες. (Χατζηγεωργίου Α., κείμενο επιχειρηματικού περιεχομένου, 24.6.1998).

Τέσσερα δωδεκάχρονα παιδιά τραυματίστηκαν σοβαρά, αλλά φαίνεται ότι ξέφυγαν τον κίνδυνο. (Μαθητικές σφαίρες σε Ολλανδία – Οκλαχόμα, Γκίμπσον-Φέγκελ Φ., Ελευθεροτυπία, 8.12.1998).

Η απάντησή μου είναι σαφής, δεν υπεκφεύγω. (Τσάμης Σ., κείμενο αθλητικού περιεχομένου, Ελευθεροτυπία, 24.8.1997).

5. Χρησιμοποιώντας τα παραδείγματα υμπληρώστε τον πίνακα που ακολουθεί με τις σημασίες των ρημάτων:

	Θέλω να βρω	Νοσταλγώ	Εντοπίζω στοιχεία	Επιδιώκω	Έχω ανάγκη
Αναζητώ					
Ψάχνω					
Ζητώ					
Γυρεύω					
Ανιχνεύω					
Ερευνώ					

Γυρνώντας από την επίσκεψη στο Πρίνστον άρχισα να αναζητώ στη βιβλιοθήκη της Σχολής μας βιογραφικές πληροφορίες για τους μεγάλους μαθηματικούς. (Δοξιάδης Δ., *Ο θείος Πέτρος και η Εικασία του Γκόλντμπαχ*, Εκδόσεις Καστανιώτη, 1992).

Αναζητήσα τις όμορφες στιγμές που έζησα. (Γ. Μπαμπινιώτης, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, 2005).

Πρέπει να ψάχνει κανείς τις ρίζες του... (Ο μονόλογος οδηγεί στον εθνικισμό, κείμενο καλλιτεχνικού περιεχομένου, Ελευθεροτυπία, 24.4.1996).

Έτσι κι αλλιώς όμως, μία ευαισθητοποιημένη κοινή γνώμη έχει εδώ πολλά να προσφέρει, γιατί άνθρωποι πιο άτυχοι από μας θα εξακολουθήσουν να ζητούν καταφύγιο στη χώρα μας. (κείμενο κοινωνικού περιεχομένου, Ελευθεροτυπία, 5.4.1997).

Όταν είσαι χρόνια τοξικομανής, δεν σε σταματάει το κλάμα και η φωνή του παιδιού σου. Το ίδιο το σώμα σου ζητάει την ουσία. («Μητέρες στη μάχη της απεξάρτησης». Της Νάντιας Βασιλειάδου, ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ – 10.10.2004).

Δεν γυρεύω δικαιολογίες. (κείμενο αθλητικού περιεχομένου, Ελευθεροτυπία, 5.8.1996).

Γύρευε ν' αλλάξει τον κόσμο. (Γ. Μπαμπινιώτης, Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, 2005).

Στη σύνθεση του υγρού ανιχνεύτηκε επικίνδυνη για τον άνθρωπο ουσία. (Γ. Μπαμπινιώτης, Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, 2005).

Ερεύνισα την ιστορία και διαπίστωσα ότι ο θεσμός του Σάντα Κλάους, η έλευση του οποίου κάθε χρόνο συμβολίζει τα Χριστούγεννα και την Πρωτοχρονιά, έχει τις ρίζες του πολύ πριν από τη γέννηση του Χριστού. (Άρθρο λαογραφικού περιεχομένου από την εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ, 21.3.1993).

6. Συμπληρώστε τις συμφράσεις:

	θάνατος	είδηση	σεισμική δόνηση	τροπή	εμφάνιση
<u>Αναπάντεχος-η-ο</u>					
<u>Ξαφνικός-ή-ό</u>					
<u>Απροσδόκητος-η-ο</u>					
<u>Απρόοπτος-η-ο</u>					
<u>Απροειδοποίητος-η-ο</u>					
<u>Απρόσμενος-η-ο</u>					
<u>Αιφνίδιος-α-ο</u>					

Κείμενο 2

Τρίτη ηλικία: Προβλήματα και αντιμετώπισή τους

Είναι κανόνας στην Ελλάδα: Τα γεράματα είναι οικογενειακή υπόθεση. Οι ηλικιωμένοι που βγαίνουν στη σύνταξη **επιδιώκουν** να ζουν δίπλα ή μαζί με τα παιδιά τους ή τα εγγόνια τους, τις αδελφές τους ή τους αδελφούς. Προσφέρουν τη σύνταξη τους στα βάρη της οικογένειας και εφ' όσον έχουν υγεία βοηθούν και στα του σπιτιού εκτός από τη σύνταξη. Τι γίνεται όμως όταν κάποιο ηλικιωμένο μέλος αρρωστήσει και χρειάζεται καθημερινή βοήθεια και φροντίδα; Τότε αυξάνουν τα προβλήματα και οι ευθύνες των μελών απέναντι σ' αυτόν. Αν οι αρρώστια του τού επιτρέπει από μόνος του να εκτελεί τις λειτουργικές του ανάγκες, **έχει καλώς**. Αν όμως χρειάζεται ένα άτομο δίπλα του τότε το πρόβλημα γίνεται δύσκολο. [...]

Μέσα σε κάθε οικογένεια υπάρχει ο λεγόμενος αρχηγός. Σε πυρηνικές οικογένειες συνήθως ο πατέρας είναι αυτός που παίρνει αποφάσεις και επιλύει τα προβλήματα της οικογένειας, όλα αυτά φυσικά με τη βοήθεια και τη συναίνεση των άλλων μελών. Όλες όμως οι οικογένειες δεν είναι ίδιες. Όταν υπάρχουν ηλικιωμένοι, παιδιά, εγγόνια, αδέρφια, τότε το πράγμα αλλάζει. Κάποιος, συνήθως ο αρχηγός, παίρνει αποφάσεις, ενώ κάποιος άλλος φροντίζει για τη λειτουργία του σπιτιού. Κάποιος είναι ο άσωτος ή ο γκρινιάρης της οικογένειας, ενώ κάποιος είναι το μόνιμο θύμα που υπηρετεί τους υπόλοιπους. Εδώ λοιπόν αυτοί που ασχολούνται με τους ηλικιωμένους [...] θα πρέπει να ξεχωρίζουν τις ιδιότητες του κάθε μέλους της οικογένειας, και να κατανέμουν ρόλους ανάλογους στον καθένα. Οι

ηλικιωμένοι γονείς, όσο κακό και αχαϊρευτο να είναι το παιδί τους, νιώθουν μια απερίγραπτη χαρά όταν παίρνουν κάτι από το χέρι του, ένα χάδι, μια καλή κουβέντα, ένα ποτήρι νερό [...]. Η **διανομή** ρόλων αναλόγων της δυνατότητας του καθένα, η ανάθεση μικροϋποθέσεων που να μπορούν να τις φέρουν σε πέρας τα μέλη της οικογένειας, ευχαριστούν πιο πολύ τον ηλικιωμένο. Είναι γεγονός ότι οι πιο πολλοί ηλικιωμένοι προτιμούν να μένουν μόνοι αλλά κοντά στα παιδιά και εγγόνια τους. Αυτό ικανοποιεί και τις δύο πλευρές γιατί κανείς δε μπερδεύεται στα πόδια κανενός ενώ παράλληλα βρίσκονται πολύ τακτικά και νιώθει η μια πλευρά την παρουσία της άλλης. Οι περισσότεροι ηλικιωμένοι έχουν εγγόνια και μάλιστα η αναλογία είναι 9 προς 10. Αυτή η εμπειρία τους ευχαριστεί ενώ παράλληλα τους κάνει να νιώθουν ότι έχουν κάποιο σκοπό στη ζωή τους χωρίς φυσικά να δεσμεύονται με πολλές ευθύνες. Τα εγγόνια εισπράττουν όλη την αγάπη και τη στοργή των παππούδων και γιαγιάδων. Οι Έλληνες έχουμε μια παροιμία γι' αυτό. Λέμε: των παιδιών μας τα παιδιά, δυο φορές παιδιά μας. Ακόμα και όταν τα εγγόνια μεγαλώσουν η αγάπη είναι ίδια και περισσότερη. Εκτός τούτου, πολλοί ηλικιωμένοι απολαμβάνουν τις περιποιήσεις των παιδιών και εγγονιών τους, εφόσον αυτοί δεν μπορούν λόγω ηλικίας να αυτοεξυπηρετηθούν.

Τα ηλικιωμένα ζευγάρια μετά από τόσα χρόνια γάμου νιώθουν στοργή και αγάπη μεταξύ τους αλλά και παράλληλα σιγουριά και ασφάλεια. Αν έχουν παιδιά που τα φροντίζουν σε όλη τους τη ζωή, θα εισπράξουν ανάλογο τίμημα στα γεράματα. Γονείς που παράτησαν τα παιδιά τους και αδιαφόρησαν γι' αυτά όταν ήταν μικρά, ας μην περιμένουν στοργή και αγάπη από αυτά.

Γεωργίου Ι. Μωυσιάδη, Εκδόσεις Γραφικές Τέχνες ΑΕ, Θεσσαλονίκη.

7. Τι εικόνα για την τρίτη ηλικία προβάλλουν οι παρακάτω εικόνες;

8. Ποια είναι η θέση των ηλικιωμένων στη χώρα σας; Συγκρίνετέ τη με τη θέση τους σε άλλες χώρες.

9. Συμπληρώστε τα κενά με τις φράσεις:

έχει καλώς, καλώς εχόντων των πραγμάτων, καλώς ή κακώς, καλώς τον, καλώς τα δέχτηκες, καλώς όρισε, καλώς τα μάτια μου τα δυο

....., τώρα έφυγε για την Αυστραλία και δε θα τον ξαναδούμε.

..... Μαρία! Πέρασε μέσα.

....., θα ξεκινήσουμε νωρίς το πρωί.

Κυρία Αλίκη, έμαθα ότι έφτασε ο γιος σου.!

Αν ήρθες να με βοηθήσεις,, αλλιώς φύγε.

..... μου κι ας άργησε!

.....! Καιρό είχαμε να σε δούμε!

10. Συμπληρώστε τον πίνακα που ακολουθεί με τις σημασίες των ρημάτων:

	Έχω στόχο	Προσπαθώ να επιτύχω κάτι	Κατευθύνω το όπλο
Επιδιώκω			
Επιζητώ			
Αποσκοπώ			
Αποβλέπω			
Σκοπεύω			

Ξέρετε από την πολιτική πορεία μου ότι συνηθίζω να επιδιώκω το δύσκολο και το σωστό, όχι το εύκολο. (κείμενο πολιτικού περιεχομένου, Ελευθεροτυπία, 23.6.1996).

Ποτέ ως τώρα δεν έδειξα ότι επιζητώ τις τηλεοπτικές εμφανίσεις. (κείμενο πολιτικού περιεχομένου, Ελευθεροτυπία, 2.3.1997).

Όχι στην καταγραφή, αλλά στη διαμόρφωση τάσεων αποσκοπούν τα γκάλοπ. (κείμενο πολιτικού περιεχομένου, Ελευθεροτυπία, 10.9.1996).

Η Γκρινπίς ζητεί την άμεση απαγόρευση των αποβλήτων που εμπεριέχουν χλώριο και τη διακοπή των σχεδιασμών που αποβλέπουν στην κατασκευή νέων συστημάτων αποτέφρωσης αποβλήτων. (κείμενο ιατρικού περιεχομένου, Ελευθεροτυπία, 7.11.1996).

11 Συμπληρώστε τις συμφράσεις:

	εργασίας	γης	συσσι-τίου	γραμμάτων	ρεύματος	γνώσεων	αρμοδιοτήτων	πλούτου
Διανομή								
Παροχή								
Κατανομή								
Καταμερισμός								
Διαίρεση								

Κείμενο 3

Παραμύθι

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν δυο γερόντια κι είχαν ένα γιο. Αυτόν το γιο τον πάντρεψαν. Δεν είχαν καλά-καλά σώσει τα γλέντια απ' τα στέφανα κι ο γαμπρός έφυγε στρατιώτης. Απόμεινε η νύφη με τα πεθερικά.

Όμως τα πεθερικά ήταν κακορίζικα και βασάνιζαν τη νύφη.

Το σπίτι όπου ζούσαν ήταν μεγάλο και είχε σαράντα πόρτες και σαράντα παραθύρια.

Κάθε βράδυ, μόλις η νύφη έβαζε την τάβλα για φαΐ, η πεθερά έλεγε:

- **Σύρι**, νύφη, ν'αμπαρώσ'ς τις πόρτες.

Πήγαινε η νύφη να κλείσει τις σαράντα πόρτες και τα σαράντα παράθυρα, τα πεθερικά τρώγαν μάνι μάνι (γρήγορα). Σαν γύριζε η νύφη, έβρισκε άδεια την τάβλα.

- Άντι, νύφη, σήκουσι τα τσανάκια (πιάτα), έλεγε τότε ο πεθερός.

Τι να κάνει η νύφη, σήκωνε τα τσανάκια και πήγαινε να πλαγιάσει αγιομάτιστη (νηστικιά).

Μια βραδιά έγινε αυτό, δυο, τρεις, πέντε, δέκα, ήρθε η νύφη και έφεξε.

Έστειλε τότε κρυφά χαμπέρι στον αδερφό της. Αυτό κι αυτό **τρέχει**. Τα πεθερικά μ' αφήνουν νηστικιά.

Άμα πήρε το μαντάτο ο αδελφός, καβαλάει τη φοράδα και πάει στο χωριό.

- Τι τρέχει, αδελφή;

- Τι να τρέξει, αδελφέ; Το και το τα πεθερικά. Μόλις καθόμαστε να δειπνήσουμε, με στέλνουν τάχατις να κλείσου τις πόρτες κι τα παράθυρα, κι όταν ματαγυρνάω (ξαναγυρνάω) έχουν αποσώσει το φαί. Έτσι ούτε που προκάνου (προφταίνω) να φάου.

- Έννοια σ' κι θα του κανονίσου έγω του ζήτημα κι απόψι κιόλας, είπε ο αδελφός.

Άμα ήρθε η ώρα να φάνε, η νύφη έβαλε την τάβλα και κάθισαν όλοι γύρω-τριγύρω.

Μόλις η νύφη πήρε να βάλει την πρώτη μπουκιά στο στόμα, λέει ο πεθερός:

- Σύρι, νύφη, ν' αμπαρώσ' τις πόρτες κι τα παράθυρα.

Σηκώνεται η νύφη. Τότε μπαίνει στη μέση ο αδελφός.

- Δεν πας απόψι, συμπέθερι, ισύ ν' αμπαρώσ' τις πόρτες; Ε! μια κι είμαι ιδώ να δω κι γω μια στάλα την αδελφή, που την πόνεσα.

Τι να κάνει ο πεθερός, συμπέθερος ήταν αυτός, δεν ήθελε να τον **κακοκαρδίσει**.

- Μετά χαράς, είπε κι έφυγε.

Πέρασε κάμποση ώρα, αργούσε να ματαγυρίσει (ξαναγυρίσει) ο γέρος. Πού να προκάνει να κλείσει σαράντα πόρτες και σαράντα παραθύρια;

- Ας πάω κι γω να τον βοηθήσου να τελειώσει, είπε η πεθερά, που έβλεπε πως ο γέρος αργούσε και το φαί τελείωνε.

Άμα έφυγε κι η πεθερά, τα δυο αδέλφια τελείωσαν τον ταβά (ταψί) με την πίτα.

Γύρισαν οι γέροι, βρήκαν μόνο κάμποσα ψίχουλα να γλείψουν. Όμως δε μίλησαν.

Σήκωσε η νύφη τα τσανάκια, έσβησαν το λυχνάρι και ξάπλωσαν στρωματσάδα να κοιμηθούν.

Ο γέρος ξεροστριφόνταν στο στρώμα.

- Γριά, ε γριά.

- Τι θες, γέρο μ';

- Γριά, πεινάου, βάλι το σαγάνι (τηγάνι) να μου φτιάξ'ς λίγου κουρκούτι.

Σηκώνεται η γριά κι άρχισε να φτιάχνει το κουρκούτι.

Ο αδελφός της νύφης παραφύλαγε κι άμα κατάλαβε πως το κουρκούτι ήταν έτοιμο, πετάγεται απάνω, βγάζει το βρακί του και αρχίζει να φωνάζει.

- Βρε, τι ψύλλια που 'χετε ιδώ, βρε τι ψύλλια που 'χετε ιδώ. Πα...πα...πα... Νταπ ντουπ χτυπιόταν τάχατες πως τον έφαγαν τα ψύλλια και με τρόπο χώνει το βρακί στο σαγάνι με το κουρκούτι.

Πάει το κουρκούτι, χάθηκε, απόμεινε νηστικός ο γέρος.

Έπεσαν πάλι για ύπνο.

Πέρασε ώρα και ξαφνικά, να τος πάλι ο γέρος.

- Ξύπνα γριά, πεινάου σε λέου.

- Ε! τι να σε κάμου, γέρου μ', σαν πεινάς.

- Φτιάξι μι μια κλούρα (κουλούρα) στη στάχτη να φάου.

- Να σι φτιάξου, γέρου μ', είπε η γριά κι άρχισε να φτιάχνει την κλούρα.

Μόλις είχε ψηθεί η κλούρα σηκώνεται ο αδελφός της νύφης.

- Μπρ...Μπρ... Κρύου κάνει ιδώ μέσα. Θ' ανάψου τη φωτιά, είπε κι άρχισε να σκαλίζει τη στάχτη. Πάει η κλούρα.

Ξανάπεσαν να κοιμηθούν. Μα πού να **κολλήσει ύπνος** στα πεθερικά. Πεινούσαν.

- Γέρου...

- Τι θες, γριά;

- Πάμι (πάμε) στουν κήπου να φάμι λάχανα;

- Πάμι, πάμι γριά μ', κι 'γω ξελιγώθηκα, είπε ο γέρος.

Και βγήκαν στον κήπο.
Τότε ο αδελφός της νύφης πετάχτηκε απάνω κι άρχισε να φωνάζει.
- Ευπνήστι βρέε...Γουμάρια μπήκαν στον κήπου κι τρων τα λάχανα.
Και γκάπα-γκούπα με τη μαγκούρα άρχισε να βαράει το γέρο και τη γριά.
- Μη, συμπέθερε, ιγώ είμι, φώναζε ο γέρος.
Κι έτσι στρώθηκαν ύστερα τα πεθερικά και τρώγαν μαζί με τη νύφη και δεν την άφηναν νηστικιά.
Και ζήσαν αυτοί καλά και μεις καλύτερα.

Μαρούλας Κλιάφα, 1977, *Παραμύθια της Θεσσαλίας*, σσ. 202-5, Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα.

12 *Μια φορά κι έναν καιρό ... Και ζήσαν αυτοί καλά και μεις καλύτερα.* Ποιος είναι ο ρόλος των φράσεων αυτών; Υπάρχουν ανάλογες στη γλώσσα σας;

13 Η σχέση μεταξύ πεθερικών και νύφης που παρουσιάζεται στο παραμύθι απηχεί όψεις της πραγματικότητας; Πώς διαμορφώνονται οι σχέσεις αυτές στη χώρα σας και ποιες είναι οι ομοιότητες και οι διαφορές τους με τις σχέσεις που έχετε συναντήσει στην Ελλάδα;

14. Αντικαταστήστε το ρήμα *σέρνω* σε κάθε πρόταση με κάποιο από τα ρήματα που δίνονται παρακάτω, αφού τα βάλετε στο σωστό τύπο:

εξαπλώνομαι – έρπω – κυλιέμαι – μαλώνω – μετακινούμαι – οδηγούμαι χωρίς τη θέλησή μου – πηγαίνω – τραβώ

Το παιδί έσερνε από πίσω το αυτοκινητάκι του.

Νίκο, βοήθησέ με να σύρουμε τον καναπέ λίγο πιο πίσω!

Τον έσυραν στο δικαστήριο για υπεξαίρεση χρημάτων.

Θα του τα σούρω μόλις γυρίσει σπίτι!

Σύρε να μου φέρεις λίγο νερό!

Το φίδι σέρνεται στο πάτωμα της κρεβατοκάμαρας.

Σταμάτα να σέρνεσαι στο πάτωμα. Θα λερωθείς!

Κάθε άνοιξη σέρνεται η γρίπη.

15. Αντικαταστήστε τις υπογραμμισμένες λέξεις με αυτές που δίνονται παρακάτω, **βάζοντάς τες στο σωστό τύπο:**

ακαλαίσθητος, βασανίζομαι, διαβάλλω, δόλιος, δύσθυμος, δυσοσμία, μοχθηρός, στενοχωρώ, στριμμένος

Είναι μεγάλη κουτσομπόλα και πάντα κακολογεί τους άλλους.

Έχει κακοήθη χαρακτήρα και πατάει επί πτωμάτων για να επιτύχει το σκοπό του.

Έχει κακοπάθει πολύ στη ζωή της, κυρίως την περίοδο του πολέμου.

Η πεθερά της είναι πολύ κακόψυχη και συνέχεια την ταλαιπωρεί.

Θα αλλάξω τη φούστα που μου πήρε δώρο, γιατί είναι τελείως κακόγουστη.
Κάτι πρέπει να έχει χαλάσει στο ψυγείο, γιατί επικρατεί μια κακοσμία.
Τα πεθερικά ήταν κακορίζικα και βασάνιζαν τη νύφη.
Πάντα τα πρωινά όταν ξυπνάει είναι πολύ κακόκεφος.
Τι να κάνει ο πεθερός, συμπεθερός ήταν αυτός, δεν ήθελε να τον κακοκαρδίσει.

16. Συμπληρώστε τις φράσεις με το ρήμα κολλώ ή το ρήμα τρέγω, στο σωστό τύπο.

..... τα σάλια μου από την πείνα!
Αυτό που λες τώρα πού;
Δεν τον αφήνει σε ησυχία. Συνέχειαπίσω του.
Έχει τόσες δουλειές πουκαι δε φτάνει.
Κρύωσα και όλη μέρα η μύτη μου.
Μα πού ναύπνος στα πεθερικά;
Μην ανησυχείς, δεν γρίπη. Είμαι καλά!
Πρέπει να καλέσουμε τον υδραυλικό, γιατί η βρύση.
Στη βράση το σίδερο.
Τα λόγια της τον στον τοίχο.
Του τη ρετσινιά ότι ήταν καταδότης.

Κείμενο 4

Ο άντρας της κυρα-Βασιλικής δεν είχε βγει σόι άνθρωπος. Ρέμπελος* και μεθύστακας, από τον πρώτο χρόνο κιόλας ξενοκοιμότανε, πότε ερχότανε, πότε δεν ερχότανε στο σπίτι. Σαν του κάνω παιδί, θα συμμαζευτεί, έλεγε μέσα της η Βασιλική. Και σαν πέρασε ο δεύτερος χρόνος και μπήκε ο τρίτος δίχως να μείνει γκαστρωμένη, έλεγε πάλι μέσα της: το φταιξιμο είναι δικό μου, αφού δεν του 'κανα παιδί. Είχε πάρει πάνω της το καρβουνιάρικο, μια και ρεμπέλευε ο Θανάσης. Οι γειτόνισσες της λέγανε πως είχε πιάσει μαντινούτα*. Της λέγανε ακόμα –το 'χανε μάθει από τοις άντροι* τους- πως είχε αρπάξει και αρρώστια, μπορεί το μικρό παράσημο, μπορεί και το μεγάλο. Ερχότανε πότε και πότε, της έπαιρνε την πούληση, και χανότανε για μια δυο βδομάδες. Ποτέ δεν του παραπονέθηκε, καμιά σκηνή. Αυτή έφταιγε, που δεν του 'κανε παιδί... Μα ώρες ώρες, την άνοιξη, ή το μικρό καλοκαιράκι που ξαναθίζανε οι λεμονιές, την έπιανε το παράπονο. Καλά, δεν του 'κανε παιδί, μα ήτανε αυτό λόγος για να παρατάει τη γυναίκα του, που του 'μενε πιστή και αφοσιωμένη; Και γιατί δε μπόραγε να διώξει από την καρδιά της ένα μπεκρή και τιποτένιο;

Υστερα, κύλησε ο μήνας, κύλησανε κι άλλοι μήνες, δίχως να ξαναφανεί ο Θανάσης. Οι καλές γειτόνισσες την πληροφορήσανε πως σπίτωσε τη μαντινούτα του στο Χάνι της Τσικουδιάς και πως απόχτησε αγόρι.

- Χάνεις τα νιάτα σου, της λέγανε, πάρε διαζύγιο και ξαναπαντρέψου. Έχεις στρωτή δουλειά, και κοτζάμ* σπίτι γραμμένο στ' όνομά σου.

Κούναγε το κεφάλι της.

- Μια τίμια γυναίκα, μονάχα έναν άντρα ξέρει στη ζωή της.

Κοσμά Πολίτη, *Στου Χατζηφράγκου*. 1^η έκδοση 1988, παρούσα έκδοση 1999, σσ. 86-7.
Εκδόσεις Εστία: Νέα Ελληνική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

- * ρέμπελος: τεμπέλης
- * άντροι: άντρες
- * μαντινούτα: ερωμένη, σπιτωμένη
- * κοτζάμ: τουρκ. *μεγάλος*

17. Επιλέξτε τη λέξη/ την έκφραση που έχει αντίστοιχη σημασία με τον υπογραμμισμένο τύπο:

1. Τον άρπαξε από το γιακά και τον απείλησε.

- A. γράπωσε B. κούνησε Γ. άγγιξε Δ. τίναξε

2. Σήμερα μου άρπαξαν την τσάντα στην αγορά.

- A. αγόρασαν B. έκλεψαν Γ. υπεξαίρεσαν Δ. απέσπασαν

3. Ο γιος μου αρπάξει αμέσως ό,τι του λένε.

- A. θυμώνει B. ακούει Γ. υπακούει Δ. αντιλαμβάνεται

4. Δεν αισθάνομαι καλά. Θα άρπαξα γρίπη.

- A. αρρώστησα B. έπιασα Γ. κόλλησα Δ. ένιωσα

5. Θα φάμε μόνο σαλάτα, γιατί το φαγητό μου άρπαξε.

- A. χάλασε B. κάηκε Γ. τέλειωσε Δ. σάπισε

6. Μόλις η Μαρία του είπε την αλήθεια, εκείνος αρπάχτηκε και είπε πράγματα που δεν έπρεπε.

- A. θύμωσε B. στεναχωρήθηκε Γ. ενδιαφέρθηκε Δ. κατάλαβε

7. Περιπατώντας σκόνταψε και αρπάχτηκε από τα κάγκελα, για να μην πέσει.

- A. καρφώθηκε B. κρεμάστηκε Γ. πιάστηκε Δ. παραπάτησε

18. Συμπληρώστε τα κενά με τις κατάλληλες εκφράσεις:

με πιάνει ο πόνος, με πιάνει το παράπονο, με πιάνουν τα διαόλια μου, πιάνω θέση, πιάνω κορόιδο, πιάνω παιδί, πιάνω στα πράσα, πιάνω στο στόμα μου, πιάνω την καλή, πιάνω τόπο

Είναι η κουτσομπόλα της γειτονιάς. Αλίμονό σου αν σε

Ο επιχειρηματίας τον υπάλληλό του να κλέβει λεφτά από το ταμείο.

Πήγε από νωρίς στο θέατρο, για να

Ελπίζω το δώρο μου να

Γιατί ήρθες; να δεις τι κάνω;

..... και μάλωσε με όλους στο γραφείο.

Δεν του έδινε κανείς σημασία και

Κέρδισε τον πρώτο αριθμό του λαχείου και

Οι απατεώνες και του έκλεψαν όλα τα λεφτά.

Πήγε στο γιατρό επειδή, όσο κι αν προσπαθούσε, δεν

19. Τοποθετήστε τις παρακάτω λέξεις στην κλίμακα ανάλογα με το ύφος τους:

αλκοολικός, μέθυσος, μεθύστακας, μπεκρής

λαϊκό

ουδέτερο

τυπικό

Κείμενο 5

Γονείς – έφηβοι: επανάσταση ή αρμονική συμπόρευση;

Ο μύθος πως ο έφηβος επαναστατεί εναντίον κάθε μορφής εξουσίας δε φαίνεται να ισχύει. Ερευνητικά δεδομένα συγκλίνουν στο γεγονός ότι όταν ο γονιός βασίζει την απαίτησή του σε γνήσιο ενδιαφέρον για το συμφέρον του παιδιού του, τότε η εξουσία γίνεται εύκολα αποδεκτή. Όταν η απαίτηση βασίζεται στην επιθυμία του γονέα να δείξει κυριαρχία και δύναμη, τότε ο έφηβος την απορρίπτει.

Ο James Baldwin είπε ότι τα παιδιά και οι νέοι πάντοτε δυσανασχετούν στις παραινήσεις των μεγάλων, αλλά και πάντοτε μιμούνται με απόλυτη επιτυχία τη συμπεριφορά τους.

Οι γονείς δε μπορούν να προστατεύσουν και να καθοδηγήσουν τα παιδιά τους χωρίς να ασκούν κάποιον έλεγχο και να βάζουν όρια.

Οι έφηβοι δε μπορούν να μεγαλώσουν και να αυτονομηθούν χωρίς να απορρίψουν και να αμφισβητήσουν. Η διαδικασία της ωρίμανσης είναι από τη φύση της συγκρουσιακή. Η ύπαρξη διαλόγου δε σημαίνει πως δεν υπάρχει καμιά εξουσία ή πως οι γονείς μπορεί να φέρονται σαν συνομήλικοι με τα παιδιά τους. Γιατί η οικογένεια είναι το μεγάλο εργαστήριο, όπου ο έφηβος μαθαίνει να διαπραγματεύεται κάτω από συνθήκες άνισης δύναμης, όπως θα χρειαστεί να το κάνει αργότερα στην κοινωνία, τη ζωή.

Όμως αγαπητοί φίλες και φίλοι, η οικογένεια δε γίνεται να λειτουργήσει μ' αυτόν τον καταλυτικό και πυροσβεστικό τρόπο στην έκρηξη της εφηβείας αν δεν έχει μάθει να λειτουργεί με τον ίδιο τρόπο από τη βρεφική και παιδική ηλικία των εφήβων. Οι γονείς δε

γνωρίζονται για πρώτη φορά με τα παιδιά τους στην εφηβεία. Οι σχέσεις τους χτίζονται αμοιβαία σε κάθε στάδιο **ανάπτυξης** και **εξέλιξης** των παιδιών.

Όσο πιο έγκαιρα οι σχέσεις αυτές παγιώνονται και από τις δύο πλευρές τόσο η προπαρασκευαστική περίοδος για την εφηβεία εγγυάται την άμβλυση αντιπαραθέσεων και εντάσεων. Άλλωστε, παρά τη μυθολογία γύρω από τις εκρήξεις και την επαναστατικότητα της εφηβείας, κατά κανόνα οι έφηβοι δεν έρχονται σε βαθιά ρήξη με τους γονείς.

Στρωματοποιημένη δειγματοληπτική έρευνα στην Αθήνα από το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών το 1988 έδειξε ότι:

- Και τα αγόρια και τα κορίτσια ηλικίας 15-19 και 20-24 ετών στη **συντριπτική** τους **πλειονότητα** (μέχρι και 91%) δηλώνουν ότι έχουν καλές σχέσεις και με τους δύο γονείς, ιδιαίτερα τα αγόρια της μικρότερης ηλικίας.
- Οι πιο συχνές «συγκρούσεις» γονέων-εφήβων εστιάζονται στη σεξουαλική δραστηριότητα και συμπεριφορά, κυρίως των κοριτσιών, σε θέματα σπουδών ή εργασίας, κυρίως των αγοριών, στη διασκέδαση και επιλογή φίλων (αυστηρότεροι οι πατεράδες στα κορίτσια).
- Οι γονείς είναι εκείνοι που εμπιστεύονται κατεξοχήν οι έφηβοι, κυρίως τα αγόρια, για τις δύσκολες αποφάσεις τους και **προσδοκούν** στήριξη και βοήθεια από αυτούς, ενώ παράλληλα δικαιολογούν απολύτως το ενδιαφέρον και την αυστηρή τους στάση. Λιγότερες του 5% των οικογενειών βιώνουν δραματική **έκπτωση** στην ποιότητα των σχέσεων γονέων και εφήβων. Σ' αυτές τις περιπτώσεις, το πρόβλημα παίρνει διαστάσεις ψυχοπαθολογίας και χρειάζεται η παρέμβαση του ειδικού.

Συμπερασματικά

Οι έφηβοι διαχρονικά και διαπολιτισμικά ζητούν από τους γονείς τους:

- Αγάπη και ασφάλεια στην οικογένεια.
- Είλικρίνεια, αμοιβαία εμπιστοσύνη και εκτίμηση.
- **Σαφή** και σεβαστά όρια ανεξαρτησίας ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά τους.
- Λεκτική και συναισθηματική επικοινωνία με τους γονείς, όταν οι ίδιοι οι έφηβοι αισθάνονται την ανάγκη.
- Συμμετοχή στις χαρές αλλά και τα **βάσανα** της οικογένειας.
- Ενεργό λόγο στις αποφάσεις, ιδιαίτερα σε εκείνες που αφορούν τους ίδιους.

Η **αρμονική** συμπόρευση, ωστόσο, σε καμία περίπτωση δεν επιτυγχάνεται με την πλήρη αποδοχή και ικανοποίηση των απαιτήσεων του εφήβου, αλλά κατακτάται μέρα με τη μέρα, με ανταλλαγή απόψεων και επιλογών. Άλλωστε, το ρόλο του δυνατού, τον έχουν πάντοτε οι γονείς και οι έφηβοι, όσο και αν δεν το ομολογούν, **επιζητούν** τη συμβουλή και το παράδειγμα των γονέων. Θα συμφωνήσουμε, λοιπόν, ότι η ωριμότητα της ηλικίας των γονέων δικαιολογεί τη στήριξη των νέων μας, ενώ η ανωριμότητα της δικής τους ηλικίας προσφέρει δημιουργική σκέψη, νέες ιδέες, προβληματισμούς, αλτρουισμό, ιδεαλισμό, χαρακτηριστικά πολύτιμα για το γένος των ανθρώπων.

Ψάχνουν για ένα φως μπροστά τους, όπως τραγουδάει ο Elton John. Ας τους το δώσουμε!

Χρύσα Τζουμάκα-Μπακούλα, Αναπληρώτρια καθηγήτρια Παιδιατρικής Πανεπιστημίου Αθηνών, Περιοδικό *Ιατρικά*, 4 Μαρτίου 2003, σσ. 48-49.

20. Πιστεύετε ότι η εικόνα που παρουσιάζεται στο κείμενο για τη σχέση των εφήβων με τους γονείς τους είναι γενικότερη ή εξαρτάται από κοινωνικά και πολιτισμικά στοιχεία;

21. Συμπληρώστε τις συμφράσεις:

	βοήθεια	αύξηση	εξελιζεις	κάποιον	το τρένο	άνοδο
Προσδοκώ						
Επιζητώ						
Καρτερώ						
Περμένω						
Αναμένω						
Επιδιώκω						

22. Ταιριάξτε τους όρους της πρώτης στήλης με αυτούς της δεύτερης ώστε να σχηματίσετε φράσεις:

ανασταλτικός	απόδειξη
αντίπαλο	βροχή
απαραίτητη	δέος
ασίγαστο	όργιο
ζωντανή	πάθος
καταναλωτικό	παράγοντας
καταρρακτώδης	προϋπόθεση
ραγδαία	πλειονότητα
συντριπτική	πτώση
ύστατη	ώρα

23. Συμπληρώστε τις συμφράσεις:

	της οικονομίας	της δόξας	της τεχνολογίας	των τεχνών	της κοινωνίας	του πολιτεύματος
Ανάπτυξη						
Εξέλιξη						

Ακμή						
Άνθηση						

24. Επιλέξτε τη σωστή απάντηση:

1. Μου έκαναν έκπτωση στην τιμή της φούστας

A. μείωση B. ανατίμηση Γ. προσφορά Δ. αύξηση

2. Η έκπτωσή του από τη θέση του υπουργού του κόστισε.

A. διαγραφή B. μετακίνηση Γ. καθαίρεση Δ. πτώση

3. Η έκπτωση των αξιών χαρακτηρίζει την εποχή μας.

A. Η παραχάραξη B. Ο ξεπεσμός Γ. Η μείωση Δ. Το πέσιμο

4. Μπήκε στο νοσοκομείο λόγω έκπτωσης της διανοητικής του λειτουργίας.

A. παρεμπόδισης B. μείωσης Γ. κύλισης Δ. απώλειας

(Οι προτάσεις που δίνονται είναι παρμένες από το λεξικό Μπαμπινιώτη)

Κείμενο 6

ΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ

Η υπογεννητικότητα του ελληνικού πληθυσμού απασχόλησε ιδιαίτερα από το 1950 και μετά, οπότε έγινε φανερή η σταδιακή μείωση της αναλογίας γεννήσεων επί 1000 κατοίκων: από 20% κατά το 1950 σε 15.5% κατά το 1977.

Τη μείωση της γεννητικότητας δε συνόδευσε ανάλογη μείωση της γονιμότητας. Έτσι από το 1956 ως το 1975, ο μέσος αριθμός παιδιών ανά γυναίκα αναπαραγωγικής ηλικίας κυμάνθηκε μεταξύ 2.2 και 2.4. Η στασιμότητα της γονιμότητας συνοδεύτηκε, όμως, από μια τάση περιορισμού της μητρότητας στα πρώτα χρόνια του γάμου (Οι γεννήσεις στο πρώτο έτος του γάμου αντιπροσώπευαν περισσότερο από το 1/3 του συνόλου των ετήσιων γεννήσεων) και σε νεαρές ηλικίες.

Η μείωση του επιθυμητού αριθμού παιδιών, που θεωρείται διεθνώς συνάρτηση της ανόδου του βιοτικού και εκπαιδευτικού επιπέδου ενός λαού και της αύξησης του βαθμού εκβιομηχάνισης και αστικότητας μιας κοινωνίας, φαίνεται ότι στην Ελλάδα συνδέεται ιδιαίτερα με το εκπαιδευτικό επίπεδο, την επαγγελματική απασχόληση και το βαθμό προσήλωσης στην εργασία των γυναικών.

Η καταφυγή στην έκτρωση δε συνδέεται «με την υιοθέτηση πρωτοποριακών αντιλήψεων στους άλλους τομείς της οικογενειακής ζωής» αλλά εκφράζει την έλλειψη γνώσεων και χρήσης ικανοποιητικών μεθόδων αντισύλληψης.

Λ.Μ. Μουσούρου, «Η ελληνική οικογένεια: βασικά στοιχεία» σσ. 284-7. Παράρτημα στο βιβλίο της Α. Μισέλ *Κοινωνιολογία της Οικογένειας και του Γάμου*. Μετάφραση Λ.Μ.Μουσούρου. Κοινωνική Βιβλιοθήκη Gutenberg, Αθήνα, 1985.

25. Ποιοι είναι οι λόγοι της υπογεννητικότητας στην Ευρώπη; Ποιοι είναι οι λόγοι που σε άλλες χώρες παρατηρείται, αντιθέτως, μεγάλη αύξηση του πληθυσμού;

26. Συμπληρώστε τις συμφράσεις:

	αλλαγή	βελτίωση	αύξηση	Επιδείνωση	Ανάπτυξη
Σταδιακή					
Βαθμιαία					
Κλιμακωτή					
Προοδευτική					

27. Τοποθετήστε τις λέξεις σταθερότητα και στασιμότητα σε μια κλίμακα διαβάθμισης ως προς τη φόρτισή τους:

- +

28. Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα με τις σημασίες των ουσιαστικών:

	μείωση του μεγέθους	παρεμπόδιση της ελευθερίας	συγκράτηση από υπερβολές	αφαίρεση τμημάτων ενός έργου
Περιορισμός				
Μετριασμός				
Ελάττωση				
Περιστολή				
Περικοπή				

29. Αντικαταστήστε σε κάθε πρόταση το ρήμα συνδέω με ένα από τα ρήματα που δίνονται παρακάτω, ώστε να μην αλλάξει το νόημα:

ενώνω – επικοινωνώ – μπαίνω – προσαρμόζω – συσχετίζω – σχετίζω

Συνδέω τα καλώδια στα ηχεία.

Οι δυο πόλεις συνδέονται με τρένο.

Μη συνδέεις πράγματα άσχετα μεταξύ τους.

Έχω συνδέσει το κίτρινο χρώμα με την ατυχία.

Έχω συνδεθεί στο διαδίκτυο.

Τους δύο αυτούς ανθρώπους τους συνδέει μακρόχρονη φιλία.